

Anna Królikowska

**KSZTAŁCENIE
NAUCZYCIELI
DLA JEZUICKICH
SZKÓŁ ŚREDNICH
W POLSCE
OD XVI DO XVIII WIEKU**

Wydawnictwo Naukowe
Akademii Ignatianum w Krakowie

Kraków 2019

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Wstęp	9
1. Obecny stan wiedzy	12
2. Cele i przedmiot badań	15
3. Źródła	17
4. Metoda badań	20
5. Struktura pracy	21

CZĘŚĆ I

SZKOLNICTWO JEZUICKIE W POLSCE XVI–XVIII WIEKU

1. Cele, zadania i organizacja szkolnictwa jezuickiego	25
2. Wychowanie w szkołach jezuickich	47
2.1. Wychowanie według jezuickich pism źródłowych	48
2.2. Wychowanie religijne (nauczanie katechizmu, kazania)	55
2.3. Wychowanie obywatelskie	65
2.4. Wychowanie fizyczne	69
2.5. Środki wychowawcze: nagrody i kary	75
2.6. Instytucje wychowawcze	81
3. Kształcenie w szkołach jezuickich	99
3.1. Program kształcenia	100
3.2. Metody kształcenia	173
3.3. Główne zasady kształcenia	174
3.4. Pobudzanie aktywności intelektualnej	180
3.5. Lektura	182
4. Rozwój sieci szkół	187

CZĘŚĆ II
NAUCZYCIEL W SZKOLE JEZUICKIEJ I JEGO KSZTAŁCENIE

1. Jezuicki nauczyciel – wykształcony humanista i dobry wychowawca	201
1.1. Relacja uczeń – nauczyciel	212
1.2. Nauczyciel jako wychowawca	219
1.3. Formacja zakonna	223
1.4. Nauczyciele w strukturze administracyjnej szkoły	229
2. Kształcenie zawodowe nauczycieli	239
2.1. Instytucje kształcenia zawodowego – geneza	239
2.2. Seminarium nauczycielskie na ziemiach polskich	249
2.4. Podręczniki metodyczne	285
2.5. Księgozbiór retoryki i jej profesora	322
2.6. Seminarium matematyczne	326
Zakończenie	333
Bibliografia	341
Spis map i ilustracji	369
Indeks osób	371
Indeks miejscowości	381
Summary	385

Wykaz skrótów

- APMP – Archiwum Prowincji Małopolskiej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie
- ARPN – Admodum Reverendus Pater Noster (Najprzewielebniejszy Nasz Ojciec, generał zakonu)
- ARSI – Archivum Romanum Societatis Iesu
- ATJKr. – Archiwum Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie
- BCzar. – Biblioteka Czartoryskich w Krakowie
- Bibl. Jag. – Biblioteka Jagiellońska
- BN – Biblioteka Narodowa w Warszawie
- BN BOZ – Biblioteka Narodowa, Biblioteka Ordynacji Zamojskich
- BN Wien – Österreichische Nationalbibliothek Wien
- BOssol. – Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
- BTBWar. – Biblioteka Teologiczna Bobolanum w Warszawie
- BUWil. – Biblioteka Uniwersytetu Wileńskiego
- Consuetudines – *Consuetudines communes Provinciae Lituanae Soc. Jesu, quibus accedunt Consuetudines particulares Domus Professae Varsaviensis*, „Nasze Wiadomości” 1913, t. 4, s. 1–63.
- ĆD – Św. Ignacy Loyola, *Ćwiczenia duchowe*, przeł. M. Bednarz, Wydawnictwo WAM, Kraków 2002

- MGP II – *Monumenta Germaniae Paedagogica*, vol. II: *Ratio studiorum et Institutiones Scholasticae Societatis Iesu*, red. G.M. Pachtler, A. Hofmann & Co., Berlin 1887.
- MP I – *Monumenta Paedagogica Societatis Iesu*, vol. I: 1540–1556. Nova Editio ex integro refacta, Apud «Monumenta Historica Soc. Iesu», Romae 1965.
- MP II – *Monumenta Paedagogica Societatis Iesu*, vol. II: 1557–1572. Nova Editio ex integro refacta, Institutum Historicum Societatis Iesu, Romae 1974.
- MP III – *Monumenta Paedagogica Societatis Iesu*, vol. III: 1557–1572. Nova Editio ex integro refacta, Institutum Historicum Societatis Iesu, Romae 1974.
- MP V – *Monumenta Paedagogica Societatis Iesu*, vol. V: *Ratio atque institutio studiorum Societatis Iesu (1586, 1591, 1599)*. Nova Editio ex integro refacta, Institutum Historicum Societatis Iesu, Romae 1986.
- MP VI – *Monumenta Paedagogica Societatis Iesu*, vol. VI: *Collectanea de ratione studiorum Societatis Iesu (1582–1587)*. Nova Editio ex integro refacta, Institutum Historicum Societatis Iesu, Romae 1992.
- MP VII – *Monumenta Paedagogica Societatis Iesu*, vol. VII: *Collectanea de ratione studiorum Societatis Iesu (1588–1616)*. Nova Editio ex integro refacta, Institutum Historicum Societatis Iesu, Romae 1992.
- NKorbut – *Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”*, t. 2, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1964; t. 5, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1967.